

**Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

протокол №18 від 15 червня 2026 р.

уведене в дію наказом ректора

№223 від 15 червня 2026 р.

Ф.о. ректора

Надія ДРОБИК

ПОЛОЖЕННЯ

**про організацію фізичного виховання і масового спорту
в Тернопільському національному педагогічному
університеті імені Володимира Гнатюка**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про організацію фізичного виховання та масового спорту в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (далі – **Положення**) є внутрішнім нормативним документом Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (далі – **Університет**), який визначає мету, основні завдання, принципи та механізми організації занять з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, діяльності спортивних секцій для здобувачів вищої освіти, а також організації та проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів.

1.2. Положення розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року», Указу Президента України «Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні» та є складовою внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти Університету.

1.3. Основні терміни і поняття в цьому Положенні вживаються в таких значеннях:

- **здоров'язбережувальна компетентність** – інтегрована характеристика рівня знань, умінь і навичок щодо збереження та зміцнення здоров'я, аналізу результатів цієї діяльності, ведення й оцінювання власного здорового способу життя;

- **масовий спорт** – система організації та проведення спортивних заходів (змагань, ігор, спортивних розваг тощо) з масових видів рухової активності, яка виступає засобом фізичного виховання;

- **рухова активність** – сукупність рухів, які людина виконує у процесі життєдіяльності. Розрізняють звичну та спеціально організовану рухову активність. До звичної рухової активності, відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, належать види рухів, спрямовані на задоволення природних потреб людини (сон, особиста гігієна, прийом їжі, зусилля, витрачені на її приготування та придбання продуктів), а також навчальна й виробнича діяльність. Спеціально організована м'язова діяльність (фізкультурна активність) охоплює різні форми занять фізичними вправами, активні пересування до закладу освіти та у зворотному напрямі;

- **спортивна команда** – група спортсменів із числа здобувачів вищої освіти, об'єднаних для спільних тренувань і виступів у певному виді спорту;

- **спортивна секція** – форма організації спортивної роботи в Університеті, що забезпечує оволодіння системою практичних умінь і навичок, розвиток рухових якостей та вдосконалення техніко-тактичної майстерності здобувачів освіти у відповідному виді спорту;

- **спортивно-масові заходи** – організовані заходи, що охоплюють різноманітні форми фізичної активності й змагань та передбачають участь значної кількості учасників і глядачів. Їх метою є популяризація здорового

способу життя, підвищення рівня рухової активності здобувачів освіти та працівників Університету;

- **тренування** – спеціалізований напрям процесу фізичного виховання в межах окремого виду спорту;

- **фізична підготовка** – спеціалізований процес фізичного виховання, спрямований на формування рухових навичок і розвиток фізичних якостей відповідно до конкретних завдань: загальної фізичної підготовки, спеціальної фізичної підготовки або професійно-прикладної фізичної підготовки;

- **фізичне виховання** – складова освітнього і виховного процесу, педагогічна діяльність та навчальна дисципліна, спрямована на оволодіння знаннями, уміннями й навичками щодо управління фізичним розвитком людини засобами рухової активності з метою формування відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточення;

- **фізичний розвиток** – складова життєдіяльності людини, що відображає зміни природних властивостей організму впродовж життя та виявляється у показниках функціональних і морфологічних можливостей, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності, темпів старіння і тривалості життя.

1.4. Метою фізичного виховання та масового спорту в Університеті є використання різних видів і форм рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; формування у здобувачів освіти здоров'язбережувальної компетентності як основи повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності; застосування набутих здатностей упродовж життя в особистій, навчальній і професійній діяльності; забезпечення належного рівня рухової активності, розвитку функціональних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей і працездатності; підготовка та участь здобувачів освіти у студентських змаганнях міського, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

1.5. Заняття з фізичного виховання та масового спорту в Університеті спрямовані на формування у здобувачів освіти потреби у дотриманні здорового способу життя, удосконалення фізичного розвитку, розвитку готовності до ефективної професійної діяльності, профілактики захворювань, підвищення стресостійкості та зниження ризиків асоціальної поведінки. Фізичне виховання є важливим чинником формування фізичної готовності молоді до виконання завдань оборонного характеру, оскільки сприяє розвитку витривалості, сили та дисципліни. Регулярні заняття підвищують рівень фізичної підготовленості студентської молоді та загальну обороноздатність держави.

1.6. Загальне керівництво організацією навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту здійснює ректор Університету, який забезпечує прийняття управлінських рішень щодо створення належних умов для реалізації завдань у цій сфері.

1.7. Безпосередню організацію навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту в межах освітнього процесу та в позанавчальний час в Університеті здійснює кафедра фізичного виховання та реабілітації.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

2.1. Навчальна дисципліна «Фізичне виховання», як правило, викладається на першому курсі в обсязі 3 кредити ЄКТС. Підсумковою формою контролю є залік.

2.2. Мета, завдання, форми, зміст, результати навчання та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти визначаються у робочій програмі навчальної дисципліни «Фізичне виховання», яка розробляється кафедрою фізичного виховання та реабілітації.

В Університеті застосовуються такі моделі організації занять з фізичного виховання здобувачів вищої освіти: традиційна, секційна, індивідуальна та професійно-орієнтована.

• **Секційна модель** – передбачає створення розгалуженої мережі спеціалізованих спортивних і загальнооздоровчих секцій, гуртків та клубів, що працюють за фіксованим розкладом у позанавчальний час (зокрема у другу зміну для здобувачів освіти, які навчаються в першій половині дня).

• **Професійно-орієнтована модель** – базується на розробленні комплексних програм фізичного виховання, орієнтованих на особливості майбутньої професійної діяльності (вчитель, тощо).

• **Традиційна модель** – передбачає викладання фізичного виховання як навчальної дисципліни з включенням занять до розкладу. Здобувачам освіти надається можливість відвідувати заняття в академічних групах.

• **Індивідуальна модель** – передбачає закріплення за кожним здобувачем освіти викладача кафедри фізичного виховання та реабілітації, який виконує функції тьютора з питань оздоровлення та фізичного розвитку, рекомендує види фізичної активності (організовані та самостійні), розробляє індивідуальну програму фізичного розвитку, зокрема із залученням спортивних і оздоровчих секцій, гуртків, клубів, лекторіїв зі збереження здоров'я. Проведення двох-трьох обов'язкових зустрічей упродовж навчального семестру сприяє формуванню сталої мотивації до фізичної активності.

2.3. Зміст навчальної дисципліни «Фізичне виховання» враховує особливості спеціальності, за якою навчаються здобувачі вищої освіти, що реалізується в межах модуля «Професійно-прикладна фізична підготовка».

2.4. Навчальний процес з дисципліни «Фізичне виховання» в Університеті здійснюється у таких формах: навчальні заняття, самостійна робота та контрольні заходи.

2.5. Формами організації освітнього процесу з дисципліни «Фізичне виховання» є: лекції (теоретичні заняття), семінарські заняття, практичні заняття, консультації, самостійна робота.

2.6. Лекційні заняття проводяться, як правило, в аудиторіях Університету та є характерними для професійно-орієнтованої моделі організації фізичного виховання. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

2.7. Практичні заняття проводяться у спортивних залах, на спортивних майданчиках, стадіонах та інших відповідних об'єктах. Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни та передбачає

теоретичну (методичну, організаційну) підготовку, загальну та спеціальну фізичну підготовку, технічну підготовку тощо.

2.8. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю показників фізичного стану здобувачів освіти, рівня їх знань, умінь і навичок з фізичного виховання, визначення та обговорення проблемних питань, виконання контрольних завдань, а також їх перевірку та оцінювання.

2.9. На семінарських заняттях, притаманних професійно-орієнтованій моделі фізичного виховання, викладач організовує дискусійне обговорення попередньо визначених тем. Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або із застосуванням технологій дистанційного навчання. Тематика семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

2.10. Консультація є видом занять, що проводиться з метою надання здобувачам вищої освіти роз'яснень з окремих теоретичних і практичних питань та їх практичного застосування. Консультації можуть бути індивідуальними або груповими, у тому числі в дистанційному форматі (онлайн) з використанням електронного освітнього середовища Університету.

2.11. Самостійна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу та передбачає виконання здобувачем вищої освіти запланованих завдань, що сприяє формуванню навичок самостійної професійної, практичної та науково-теоретичної діяльності. Її зміст визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

2.12. Здобувачі освіти розподіляються на основну, підготовчу або спеціальну медичні групи.

2.13. Заняття зі здобувачами освіти спеціальної та підготовчої медичних груп проводяться відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання» з урахуванням характеру та ступеня відхилень у стані здоров'я, із визначенням індивідуальних завдань та дозування фізичних навантажень.

2.14. Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами (особи з інвалідністю тощо), які за станом здоров'я (що підтверджується медичною довідкою) звільнені від практичних занять з дисципліни «Фізичне виховання», навчаються за індивідуальною програмою, погодженою з викладачем на початку навчального семестру.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СПОРТИВНИХ СЕКЦІЙ ТА МАСОВОГО СПОРТУ В УНІВЕРСИТЕТІ

3.1. Секційні заняття в Університеті проводяться в спортивних секціях, що функціонують за фіксованим розкладом у позанавчальний час.

3.2. Метою діяльності спортивних секцій в Університеті є забезпечення потреб здобувачів вищої освіти у підтриманні належного рівня рухової активності, розвитку фізичних здібностей та підвищенні спортивної майстерності з обраних видів спорту.

3.3. Організація роботи спортивних секцій для здобувачів вищої освіти здійснюється на базі спортивних споруд Університету.

3.4. До спортивних секцій зараховуються здобувачі вищої освіти, які виявили бажання вдосконалювати спортивну майстерність у певному виді

спорту, не мають медичних протипоказань до занять та подали відповідну заяву на ім'я завідувача кафедри фізичного виховання та реабілітації (Додаток 1).

3.5. Розклад занять у спортивних секціях Університету планується із розрахунку, як правило, від 2 до 6 годин на тиждень.

3.6. Здобувачам вищої освіти, які систематично займаються у спортивних секціях з навчально-тренувальним навантаженням не менше 2 годин на тиждень, можуть частково або повністю перераховуватися результати навчання з навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

3.7. Керівник спортивної секції виконує такі функції:

- забезпечує організацію та проведення навчально-тренувального процесу відповідно до затвердженого розкладу;
- організовує участь і здійснює супровід спортсменів із числа здобувачів освіти у спортивних змаганнях;
- несе відповідальність за життя та здоров'я здобувачів освіти під час проведення занять;
- несе матеріальну відповідальність за спортивний інвентар та обладнання, закріплене за секцією;
- веде обліково-звітну документацію щодо діяльності спортивної секції.

3.8. Керівник спортивної секції розробляє програму роботи спортивної секції, яка погоджується на засіданні кафедри фізичного виховання та реабілітації.

3.9. На базі спортивних секцій можуть створюватися спортивні команди для представлення Університету на міських, всеукраїнських та міжнародних змаганнях. У разі створення спортивної команди визначається порядок її матеріально-технічного, фінансового та організаційного забезпечення.

3.10. Участь здобувачів освіти у спортивно-масових заходах та змаганнях здійснюється відповідно до календарного плану спортивних заходів, положень про змагання, подань завідувача кафедри, деканів факультетів та наказів ректора Університету.

3.11. Контроль за організацією та діяльністю спортивних секцій здійснює завідувач кафедри фізичного виховання та реабілітації.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНО-МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УНІВЕРСИТЕТІ

4.1. Організація спортивно-масових заходів в Університеті може здійснюватися факультетами, кафедрами, спортивним клубом Університету, органами студентського самоврядування, профспілковою організацією Університету та іншими структурними підрозділами відповідно до їх компетенції. Для кожного спортивно-масового заходу розробляється та затверджується відповідне положення, а для змагань – регламент.

4.2. Планування спортивно-масових заходів здійснюється відповідно до планів роботи структурних підрозділів Університету, річного плану роботи Університету, календарного плану заходів Університету, а також плану роботи органів студентського самоврядування.

4.3. Спортивно-масові заходи в Університеті проводяться на підставі розпоряджень деканів факультетів або наказів ректора Університету. Для організації та проведення кожного спортивно-масового заходу призначається

відповідальна особа (особи), яка забезпечує дотримання вимог безпеки, організаційного порядку та виконання затвердженого плану заходу.

5. МОТИВАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА МАСОВОГО СПОРТУ

5.1. Залучення здобувачів вищої освіти до активної участі в роботі спортивних секцій та спортивно-масових заходах здійснюється шляхом:

- створення умов для вибору здобувачами освіти видів рухової активності для навчання та участі у спортивних заходах відповідно до їх інтересів;
- урахування спортивних результатів під час формування рейтингу успішності здобувачів освіти Університету;
- підтримки участі здобувачів вищої освіти у спортивних змаганнях різних рівнів з боку органів студентського самоврядування Університету;
- висвітлення спортивних досягнень здобувачів вищої освіти на офіційних інформаційних ресурсах Університету.

5.2. Залучення науково-педагогічних працівників до активної участі в діяльності спортивних секцій та спортивно-масових заходах здійснюється шляхом:

- висвітлення спортивних досягнень науково-педагогічних працівників на інформаційних ресурсах Університету;
- нарахування рейтингових балів за підготовку переможців і призерів спортивних змагань із числа здобувачів вищої освіти;
- заохочення учасників спортивно-масових заходів Університету відзнаками, грамотами та дипломами;
- матеріального заохочення у формі премій, встановлення надбавок до посадових окладів у межах чинного законодавства та внутрішніх нормативних актів Університету.

5.3. Здобувачі вищої освіти, які мають спортивну кваліфікацію та поєднують навчання в Університеті зі спортивною діяльністю (кар'єрою), мають право на оформлення індивідуального режиму або вибіркового відвідування занять у порядку, визначеному внутрішніми нормативними документами Університету.

6. ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

6.1. Визнання результатів навчання з навчальної дисципліни «Фізичне виховання», здобутих здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у формі неформальної та інформальної освіти, здійснюється відповідно до Порядку перерахування освітніх компонентів і визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті, затвердженого в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

6.2. Здобувач вищої освіти, як виняток, має право на зарахування освітнього компонента «Фізичне виховання» в повному обсязі за умови подання щонайменше одного з таких документів:

- посвідчення майстра спорту України;
- посвідчення майстра спорту України міжнародного класу;
- посвідчення заслуженого майстра спорту України;

- копії наказу Міністерства молоді та спорту України та додатка до нього про затвердження складу національних збірних команд України з літніх олімпійських, зимових олімпійських або неолімпійських видів спорту на відповідний календарний рік;

- листа-клопотання від національної федерації з відповідного виду спорту із зазначенням актуального графіка навчально-тренувального процесу на відповідний календарний рік.

6.3. Часткове зарахування освітнього компонента «Фізичне виховання» можливе для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які:

- є членами збірних команд Університету з різних видів спорту;
- займаються у спортивних секціях Університету (з урахуванням пункту 3.6 цього Положення);
- мають спортивний розряд та продовжують удосконалювати свою спортивну майстерність.

Додаток 1

Завідувачу кафедри фізичного
виховання та реабілітації

студента _____ курсу

групи _____

ПІБ

тел.

ЗАЯВА

Прошу зарахувати мене до спортивної секції Університету з _____

З правилами техніки безпеки під час занять у спортивній секції з ознайомлений
(на).

Дата

Підпис